

Luontoarvopankkien hyödyt ja haitat sekä soveltuvuus Suomeen

Matleena Kniivilä, Anna-Kaisa Kosenius, Paula Horne

Pellervon taloustutkimus

Tämän hankkeen taustaa

- Selvityksen tavoitteena arvioida luontoarvopankkimekanismin (habitat banking) soveltuvuutta Suomeen
- *Alustava analyysi päätöksenteon tueksi*
- Osa kansallista ekosysteemipalveluiden taloudellisen merkityksen arviointia (Suomen TEEB, päävastuu SYKE), tehty Pellervon taloustutkimuksessa ympäristöministeriön rahoituksella
- Julkaisu saatavilla PTT:n sivuilla www.ptt.fi → julkaisut

Tässä esityksessä:

1) Mitä luontoarvopankit ovat?

- Miksi käytetään?
- Missä käytetään?
- Miten toimivat?

2) Luontoarvopankkien hyötyjä ja haittoja

3) Soveltuvuus Suomeen ja suosituksia

Miksi kompensatioalueita käytettäisiin?

- Biodiversiteetin ja ekosysteemipalveluiden heikentyminen jatkuu
- Löydettävä uudenlaisia keinoja ja rahoitusmekanismeja negatiivisen kehityksen pysäyttämiseksi
- Kompensointialueiden käyttö yksi mahdollisista keinoista
 - Aiheutettu haitta kompensoitava
 - Esimerkiksi EU:n biodiversiteettistrategiassa “no net loss”-tavoitteen saavuttamiseksi esitetty kompensatioalueiden käyttöä

- Kompensaatiomekanismeilla monia nimiä:
 - Habitat Banking
 - Biodiversity Offsets
 - Conservation Banking, Wetland Banking
 - Biodiversity Banking...

- Tässä raportissa termin "habitat banking" suomennos: **luontoarvopankki**

Luontoarvojen kompensointi

- Kompensaatioalueita käyttämällä korvataan (suurten) hankkeiden aiheuttamat haitat
 - Tätä edeltää haittojen välttäminen ja minimointi
 - Kompensoinnin käyttö mahdollista vain, jos hankkeen toteutus katsotaan yhteiskunnan kannalta tärkeäksi jäljelle jääneistä haitoista huolimatta
- Kompensoinnin keskeiset tavoitteet: ei nettohävikkiä (no net loss), tuotava lisäarvoa
- Luontoarvopankit yksi kompensointikeinoista: luontoarvoilla käydään myyjän ja ostajan välillä kauppaa ja niille muodostuu markkinahinta
- Muita tapoja kompensoida haittoja:
 - haitan aiheuttaja perustaa itse uuden alueen (= luontoarvoilla ei käydä kauppaa)
 - haitan aiheuttaja maksaa suoraan kolmannelle osapuolelle uuden kompensaatioalueen perustamisesta

Luontoarvopankki

- Luontoarvopankki = alue, jonka monimuotoisuutta tai ekosysteemipalveluita lisätään, ennallistetaan tai suojellaan myyntitarkoituksessa
- Kun alue on saavuttanut asetetut ekologiset vaatimukset, luontoarvopankin omistaja voi myydä osuuksia (credits) esimerkiksi yrityksille, joiden toiminta vahingoittaa vastaavia luontoarvoja jossain muualla
- Osuuksien hinta voi määräytyä markkinoilla kysynnän ja tarjonnan perusteella

Luontoarvopankin osapuolet

Myyjä: *Maanomistaja (yksityinen maanomistaja, yritys, valtio) tai luontoarvopankkiyrittäjä*, joka toiminnallaan lisää tietyn alueen (=luontoarvopankin) luontoarvoja ja saa oikeuden myydä pankistaan osuuksia niitä tarvitseville.

Ostaja: *haitan aiheuttaja/tuottaja (esim. yritykset, valtio)*, joka on velvoitettu korvaamaan toimintansa vuoksi menetetyt luontoarvot. Korvaaminen voi tapahtua ostamalla osuuksia luontoarvopankista. Luontoarvojen osto voi olla myös vapaaehtoisuuteen perustuvaa.

Viranomaiset: määrittävät toiminnan säännöt, valvovat toteutusta, määrittävät kaupattavissa olevien (myyjä) ja ostettavien (ostaja) osuuksien määrän, laadun ja milloin myynti mahdollista, jne...

Luontoarvopankin osapuolet

Hook ja Shadle (2013)

Luontoarvopankkeja käytetään mm. USA:ssa, Australiassa ja Saksassa

- USA
 - Lainsäädäntö velvoittaa kompensatioon
 - Wetland Mitigation Banking käytössä 1980-luvulta alkaen, tavoitteena kosteikkojen suojeleminen
 - Conservation Banking käytössä 1990-luvun alusta alkaen (Kalifornia), tavoitteena uhanalaisten lajien suojeleminen
- Saksa
 - Lainsäädäntö velvoittaa kompensatioon
 - Fokus elinympäristöjen ja niiden toimintojen suojelemissa, ei yksittäisissä lajeissa
 - Kompensointi mm. liikenne- ja sähköntuotantoinfrasta, rakentamisesta ja kaivostoiminnasta
- Luontoarvopankkikokeiluja mm. Ranskassa ja Espanjassa

Hyötyjä ja haittoja (1/2)

- + Lisää monimuotoisuutta (tai vähintään säilyttää ennallaan), koska aiheutetut haitat on korvattava
- Vai lisääkö sittenkään?
 - Bd:n lisääminen ei ole aina onnistunut, syitä lukuisia:
 - liian yksinkertaistettu tapa arvioida sopivaa kompensatiota
 - heikko toteutus, heikko valvonta, puutteelliset kriteerit
 - alueiden vastaavuus, pysyvyys
 - ekologisten riskien realisoituminen
 - Onnistuessaankin ekologisten arvojen kehittyminen vie aikaa: hyödyt ja haitat mahdollisesti eri aikoihin

Suurin pelko: Johtaako lupakäytäntöjen heikentymiseen?

→ "License to trash"

Hyötyjä ja haittoja (2/2)

- + "Hinta" hinnattomalle: kannustaa maanomistajia tuottamaan yhteiskunnan kannalta hyödyllistä "tuotetta" → yhteiskunnan kannalta optimaalisempaa päätöksentekoa
 - + Yhdenmukainen "haitan aiheuttaja maksaa" – periaatteen kanssa
 - Lisää hallintoa ja kustannuksia
 - Aikaan liittyvät riskit: markkinoiden perustaminen vie aikaa, onko kysyntää ja tarjontaa?
-
- +/- Yrityksille kustannus, mutta edelläkävijöille voi olla etu
 - +/- Alueellinen tasa-arvo: kuka hyötyy, kenelle haitat?

Soveltuvuus Suomeen: toteuttamista tukevat seikat

- + Suomessa vakaa yhteiskunta ja toimivat instituutiot (perusedellytys mekanismin onnistumiselle)
- + Onnistunut METSO-ohjelma, yksityisillä metsänomistajilla voisi olla kiinnostusta toimintaan
- + Voisi sopia Metsähallituksen toimenkuvaan ja myös monet yritykset ovat olleet kiinnostuneita kompensatiosta omassa toiminnassaan
- + Kokemusta ennallistamisesta ja kunnostamisesta, ekologista tietoa hyvin saatavilla

Soveltuvuus Suomeen: rajoitteet

- Ekologisesti riittävän arvokkaiden ja riittävän lähellä olevien kompensatioalueiden löytyminen voi olla haastavaa
- Sekä luontoarvojen kehittyminen että todellisen kaupankäyntimekanismin kehittäminen vaatii aikaa, molempiin sisältyy riskejä
- Taloudellinen kestävyys, markkinoiden pienuus: kysynnän ja tarjonnan riittävyys?
- Luontoarvojen vapaaehtoinen kysyntä ei ehkä riitä pilottihanketta pidemmälle
 - Mekanismin kehittäminen vaatii lainsäädännön kehittämistä: nykylainsäädännössä ei juuri kompensatiovaatimuksia
- Haasteena voi olla myös yksityismetsien pieni metsätilakoko: ratkaisuna metsänomistajien yhteistyönä hoitamat alueet
- Valtion rooli: voiko sama taho sekä myydä että ostaa luontoarvoja ja toisaalta myös säädellä mekanismia?

Johtopäätökset

- Nykyisin kompensatiota ei vaadita: mekanismin käyttöönotto loisi mahdollisuuden ympäristön tilan parantamiseen
- Käyttö vain jos haittojen välttäminen ja minimointi ei tuota riittävää tulosta ja hanke on yhteiskunnallisesti tärkeäksi katsottu
- Sisältää ekologisia riskejä, mutta ei pidä jäädä pohtimaan pelkästään niitä
 - Luontoarvopankkimekanismi ei toimi, jos ei ole kysyntää ja tarjontaa → mietittävä myös näitä
 - Toteutus luontoarvoilla, joilla onnistumisen todennäköisyys suuri
- Yritysten kannalta tärkeää, että mahdolliset uudet käytännöt samantapaiset muun maailman käytäntöjen kanssa

Suosituksset (1/2)

- Kompensaation vaatiminen suojelualueiden suorasta tai välillisestä heikentämisestä
 - Laajavaikutteiset hankkeet kuten kaivostoiminta, suuret tiehankkeet, myös turvetuotanto
- Kompensaatio muiden erityisen arvokkaiden luontokohteiden heikentyessä
 - Tarkasti määriteltävä mikä kuuluisi kompensaation piiriin
- Kompensaatiovaatimus ei saisi johtaa normaalin kehittämistoiminnan hidastumiseen tai raskaaseen byrokratiaan

Suosituksset (2/2)

- Korvaaminen myös muilla kuin täysin vastaavilla kohteilla (*like-for-like-or-better*)
- Luontoarvopankkitoiminnan yhdistäminen muiden ekosysteemipalveluiden tuotantoon
- Luontoarvopankkien pilotointi
 - Mahdollisia esim. METSO-kriteerit täyttävät kohteet, perinnebiotoopit, jo osin ennallistetut suot
 - Myyjien ja ostajien kiinnostusta ja käytön reunaehdoja arvioitava
 - Huomio vaikutusten todentamiseen, myös viranomaistoiminnan kustannuksiin

Kiitos!

matleena.kniivila@ptt.fi

www.ptt.fi